

Společné (inkluzivní) vzdělávání

Žák s potřebou podpůrných opatření ve škole

© Mgr. Dana Svobodová
2016

Obsah

1. Integrace nebo inkluze?
2. Podpůrná opatření ve vzdělávání v kontextu aktuálních legislativních změn
3. Základní charakteristika dítěte s potřebou podpůrných opatření z důvodu zdravotního či sociálního znevýhodnění.
4. Dopady zdravotního či sociálního znevýhodnění do předškolního vzdělávání
5. Základní charakteristika rodiny dítěte se ZP s důrazem na jednotlivé fáze akceptace postižení dítěte.
6. Identifikace, realizace a vyhodnocení podpůrných opatření v I. stupni podpory – role školy a jejího školního poradenského pracoviště.
Postup školy při realizaci podpůrných opatření 2.- 5. stupně.

Integrace nebo inkluze? – I.

- Integrované vzdělávání jsou přístupy a způsoby zapojení žáků se zvláštními vzdělávacími potřebami do hlavních proudů vzdělávání a do běžných škol.
- Inkluze je cíl i metoda, jejíž pomocí vytvářejí učitelé ve třídě společenství, které si váží spolužáků s postižením a pomáhá jim, aby se cítili jistě a aby věděli, že ostatní přijímají je samé i jejich projevy. Součástí této filozofie je i přesvědčení, že každý člověk získává tím, když se naučí lépe rozumět druhým a vážit si jich.

Společné vzdělávání - I.

- Poskytnout všem dětem kvalitní vzdělání na co nejvyšší úrovni nezávisle na míře jejich schopností, nadání nebo znevýhodnění
Klást důraz na širokou dostupnost vzdělání pro každého, primárně ve školách hlavního vzdělávacího proudu
- Přijímat rozdílné vzdělávací potřeby dětí jako součást přirozené společenské diverzity a naplňovat tyto potřeby poskytnutím podpůrných opatření
- Účelem podpory vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami je rozšířit možnosti přístupu ke vzdělání a podpořit co největší využití vzdělávacího potenciálu každého žáka s ohledem na jeho individuální možnosti a schopnosti.

Společné vzdělávání – II.

- Všechny děti budou mít zákonný nárok na podporu ve vzdělávání podle svých potřeb.
- Společné vzdělávání dětí neznamená rušení škol.
- Společné vzdělávání nesníží úroveň vzdělávání.
- Společné vzdělávání umožní dětem i učitelům příznivější podmínky pro vzdělávání.
- V případě začlenění dětí s vyšší potřebou podpory se úměrně sníží počet dětí ve třídě.

Inkluzivní škola

Vyznačuje se vstřícností, připraveností prostředí, odbornou vybaveností a pozitivním přístupem pedagogických pracovníků ochotných vzdělávat se a zkoušet nové věci

- s odlišností se počítá, je přijímána, respektována a dokonce vítána jako dobrá zkušenost a přínos pro všechny
- **dokáže vyjít vstříc potřebám žáků, umí ocenit rozdíly a pracovat s nimi**
- **víc než na výkon klade důraz na proces učení**
- využívá takových forem práce, při kterých je různorodost kolektivu výhodou a přínosem, inkluzivní přístup přináší užitek všem, dětem i jejich učitelům

Podmínky pro vytvoření inkluzivní třídy – školy I.

- Všichni studenti a pracovníci školy jsou stejně důležití.
- Zvyšování míry zapojení žáků (dětí) do školní kultury, vzdělávacího procesu a komunity.
- Změna školní kultury, politiky a praxe tak, aby byla zohledněna různorodost žáků.
- Odstraňování překážek v učení a zapojení všech žáků.
- Využívání zkušeností z konkrétních případů překonávání překážek v přístupu a zapojení tak, aby ze změn mohli čerpat i ostatní žáci.

Podmínky pro vytvoření inkluzivní třídy – školy II.

- Vnímání rozdílů mezi žáky jako inspirace pro podporu učení, nikoliv jako problému, který je třeba řešit.
- Uznávání práva žáků na vzdělávání v místě, kde žijí.
- Zkvalitňování škol pro potřeby žáků i učitelů.
- Vyzdvihování úlohy škol při budování společenství a rozvoji hodnot, nejen při zvyšování výkonů žáků.
- Podpora vzájemně prospěšných vztahů mezi školami a okolní komunitou.
- Zohledňování myšlenky, že inkluze ve vzdělávání je jedním z aspektů inkluze ve společnosti.

Základní charakteristika dítěte s potřebou podpůrných opatření z důvodu zdravotního či sociálního znevýhodnění – I.

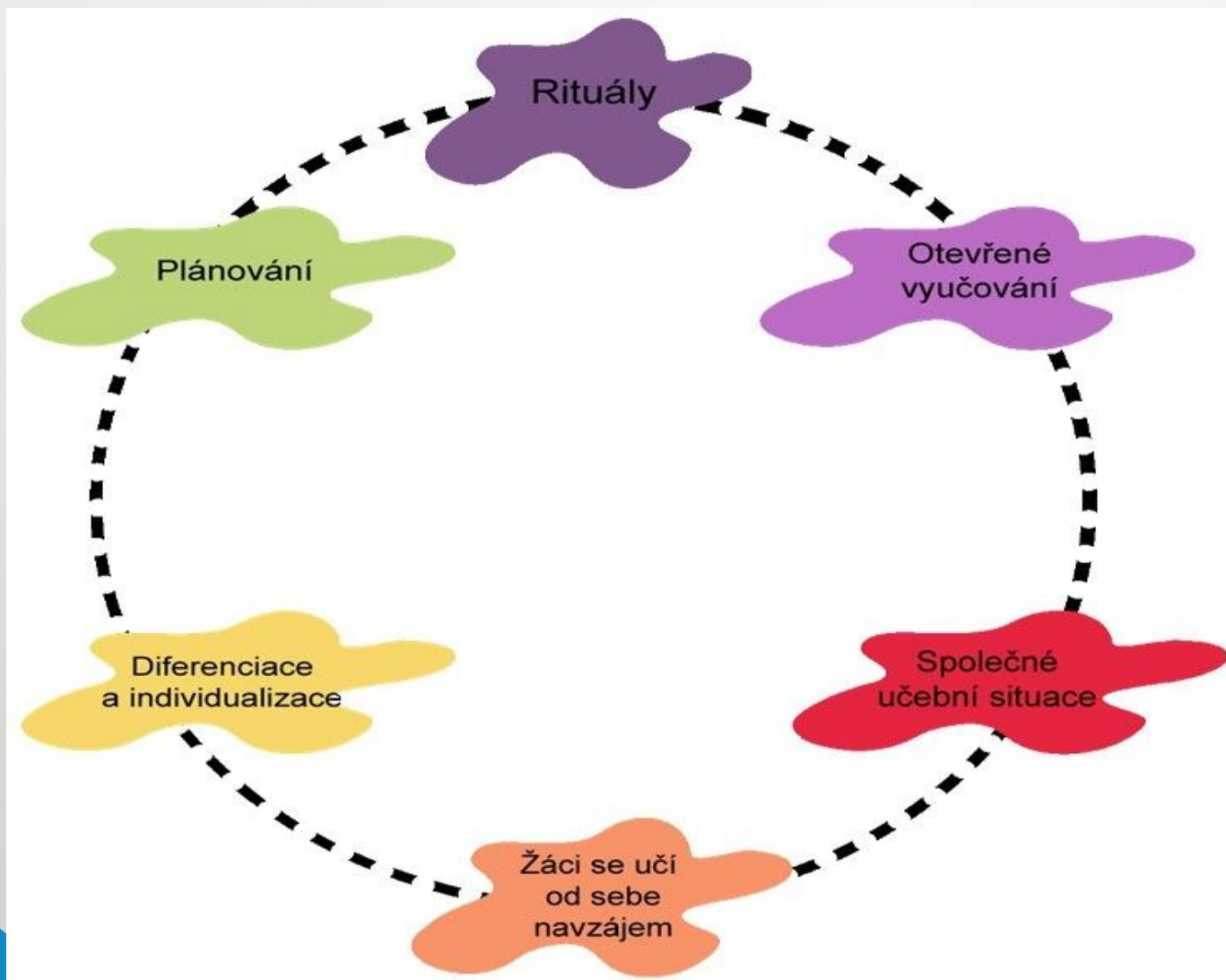
- Vývojová podpora v motorice a vnímání
- Zprostředkování kognitivních a řečových předpokladů učení
- Podpora schopnosti řešit problémy, podpora metakognice
- Pomoc k emocionálnímu zmocnění se frustrace a jiných negativních zkušeností
- Intervence modifikace chování k zamezení sociálních nápadností

Základní charakteristika dítěte s potřebou podpůrných opatření z důvodu zdravotního či sociálního znevýhodnění – II.

Co s tím?

- vycházet z individuality žáka s LMP
- žáka s LMP chápat a posuzovat v interakci s jeho sociálním prostředím
- edukaci orientovat na smysluplnost a využitelnost obsahu v situacích praktického reálného života
- v edukaci dbát na intenzivní zpětnou vazbu
- vycházet z důsledné diagnostiky jako klíčového faktoru určujícího výběr edukačních intervencí
- edukaci chápat jako proces, ve kterém se má odrazit týmový přístup

Inkluzivní vzdělávání žáků s LMP

Formy diferenciace ve vyučování žáků s LMP

- diferenciace v podpoře učení,
- v úrovni požadavků, v počtu úkolů,
- v dimenzování času za použití ICT,
- diferencování ve flexibilních skupinách,
- diferencování podle zájmů, aby se pozitivně ovlivnila školní motivace žáka

Proces učení v heterogenní třídě s žáky s LMP

- **Rituály** - potenciál podpory pospolitosti
- **Otevřené vyučování** - je organizační forma vyučování
- **Učit se od sebe navzájem (vrstevnické učení)**
- **Kooperativní učení** - podporuje aktivní účast na učebním procesu
- **Společné učební situace** - učební předmět je nabízen na různé úrovni
- **Diferenciace a individualizace**

Tvořivý přístup učitele

- typu úkolu (množství, obsah úkolu), různými zdroji k učení (různorodé texty, PC učební programy aj.)
- přiděleného času ke splnění úkolu
- způsobu vedení výuky (propojení se stylem učení žáka – např. vizuálním, auditivním, kinestetickým, využití kooperativních strategií)
- personální organizace (týmová výuka učitelů, pomoc asistentů)
- různorodé zpětné vazby pro žáky

Společné vzdělávání legislativa

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), - § 16 - § 19, § 23 odst. 3 a § 26 odst. 4 zákona č. 561/2004 Sb., ve znění zákona č. 383/2005 Sb., zákona č. 49/2009 Sb.

Novela zákona č. 82/2015 Sb. (dále jen „zákon“)

Vyhláška č. 27 / 2016, o společném vzdělávání

Novela Školského zákona – č. 82/2015

- *§ 16 odst. 1) Děti, žáci a studenti se speciálními vzdělávacími potřebami mají právo na bezplatné poskytování podpůrných opatření školou a školským zařízením.*
- *§ 16 odst. 3) Podpůrná opatření podle odstavce 2 se člení do pěti stupňů podle organizační, pedagogické a finanční náročnosti. Podpůrná opatření různých druhů nebo stupňů lze kombinovat.*
- *§ 16 a) odst. 3) Výsledkem poradenské pomoci školského poradenského zařízení jsou zejména zpráva a doporučení.*
- *§ 16 odst. 9 „Speciální“ školy, třídy, oddělení, skupiny*
- *§ 17 Vzdělávání nadaných dětí, žáků a studentů*
- *§ 18 Individuální vzdělávací plán*

§ 19 Ministerstvo stanoví vyhláškou

- *a) konkrétní výčet a účel podpůrných opatření a jejich členění do stupňů,*
- *b) u podpůrných opatření druhého až pátého stupně pravidla pro jejich použití školou a školským zařízením a normovanou finanční náročnost pro účely poskytování finančních prostředků ze státního rozpočtu podle tohoto zákona,*
- *c) postup školy nebo školského zařízení před přiznáním podpůrného opatření dítěti, žákovi nebo studentovi,*
- *d) organizaci poskytování podpůrných opatření,*

Podpora společného vzdělávání obecně I.

Vyhláška č. 27/2016, §2

- Podpůrná opatření prvního stupně představují minimální úpravu metod, organizace a hodnocení vzdělávání a jsou poskytována žákovi, u kterého se projevuje potřeba úprav ve vzdělávání nebo školských službách a zapojení v kolektivu. Podpůrná opatření prvního stupně nemají normovanou finanční náročnost.

Za poskytování podpůrného opatření prvního stupně odpovídá škola.

Podpora společného vzdělávání – obecně II.

Vyhláška č. 27/2016, §2

(2) Pokud by k naplnění vzdělávacích potřeb žáka nepostačovalo poskytování podpůrných opatření prvního stupně, škola doporučí žákovi využití poradenské pomoci školského poradenského zařízení za účelem posouzení jeho speciálních vzdělávacích potřeb.

(3) Podpůrná opatření druhého až pátého stupně se poskytují na základě doporučení školského poradenského zařízení a s informovaným souhlasem zletilého žáka nebo zákonného zástupce žáka.

(4) Členění konkrétních podpůrných opatření do stupňů, pravidla jejich použití a normovaná finanční náročnost podpůrných opatření druhého až pátého stupně jsou stanoveny v příloze č. 1 k této vyhlášce.

Žák (dítě) s potřebou podpůrných zařízení

- **Zdravotní postižení** - rozumí se mentální, tělesné, zrakové nebo sluchové postižení, vady řeči, souběžné postižení více vadami, autismus a vývojové poruchy učení nebo chování.
- **Zdravotní znevýhodnění** - je zdravotní oslabení, dlouhodobá nemoc nebo lehčí zdravotní poruchy vedoucí k poruchám učení a chování, které vyžadují zohlednění při vzdělávání.
- **Sociální znevýhodnění**
 - a) rodinné prostředí s nízkým sociálně kulturním postavením, ohrožení sociálně patologickými jevy,
 - b) nařízená ústavní výchova nebo uložená ochranná výchova, azylant, cizinec s dlouhodobým pobytem

Dopady zdravotního či sociálního znevýhodnění do předškolního vzdělávání

Vyhláška č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání, ve znění vyhlášky č. 43/2006 Sb., se mění takto :

V § 1a se doplňuje odstavec 7, který zní:

(7) Pokud je ve třídě mateřské školy vzděláváno individuálně integrované dítě, vytvoří ředitel mateřské školy podmínky odpovídající individuálním vzdělávacím potřebám dítěte vedoucí k jeho všestrannému rozvoji.

Podpůrná opatření 1. stupně (PO I.)

- úpravy navrhují pedagogičtí pracovníci
- pedagogičtí pracovníci spolupracují s **poradenským pracovníkem školy** (školní metodik prevence, výchovný poradce, školní psycholog, školní speciální pedagog) a zletilým žákem nebo zákonným zástupcem žáka
- obtíže žáka jsou vyvolané zejména aktuálně nepříznivým zdravotním nebo psychickým stavem, případně se jedná o dlouhodobé problémy **malého rozsahu a intenzity**.
- škola informuje i školské zařízení (zájmové) o charakteru opatření
- podpůrná opatření směřují k naplňování speciálních vzdělávacích potřeb žáka, které **nevyžadují opatření s normovanou finanční náročností**, přitom pokud jsou účelné, mohou podporovat žáka v celém průběhu jeho vzdělávání.

Podmínky k zajištění PO I.

- **Konzultace a spolupráce uvnitř školy –**
poradenský pracovník školy
- **Zpracování plánu pedagogické podpory (PLPP)**
- Pravidelné konzultace pedagogických pracovníků
a vyhodnocování zvolených postupů
- **Materiální podpora se poskytuje podle
podmínek školy**
- **Prostředky pedagogické podpory žáka,
zejména didaktické úpravy průběhu vyučování
a práce s učivem.**

Příklady podpůrných opatření v I. stupni

- **Zvolené metody** ve vztahu ke kvalitě poznávacích procesů žáka, osvojování učiva rozvíjejí a podporují preferované učební styly žáka, respektují míru nadání žáka a jeho specifika. Rozvoj informačně receptivních metod zaměřených na rozvoj vnímání, na práci s textem a obrazem, dále na reproduktivní metody upevňující zapamatování, které vedou k osvojování vědomostí a dovedností pomocí opakování a procvičování. Aktivizují a motivují žáka, upevňují pracovní návyky.
- **Individualizaci výuky** (zahrnuje zohledňování individuálních potřeb žáka, respektování pracovních specifík žáka, stylů učení, doplňující výklad nebo procvičování, princip multisenzorického přístupu, nastavení dílčích cílů tak, aby žák mohl prožívat úspěch, opakované vrácení se ke klíčovým pojmům a dovednostem aj.).
- **Častější kontrola a poskytování zpětné vazby**, respektování pracovního tempa žáka, stanovení odlišných časových limitů pro plnění úkolů.

Pro podporu žákovy práce se doporučuje:

- **nastavení pravidel** průběhu a struktury vyučovací hodiny (střídání forem a činností během výuky)
- **změna zasedacího pořádku** či uspořádání třídy v rámci vyučovací jednotky a se zřetelem k charakteru výuky a potřebám žáků
- **diferenciace výuky**, skupinová a kooperativní výuka
- zohlednění postavení žáka ve skupině (třídě)
- **nabídka volnočasových aktivit** (ve škole) a podpora rozvoje zájmů žáka
- **organizační podpora** mimoškolního vzdělávání, včetně odborných exkurzí a stáží
- **využívání různých forem hodnocení**, práce s kritérii hodnocení v závislosti na charakteru žákova problému
- etapa **přímé podpory žáka** ve výuce učitelem nebo jiným pedagogickým pracovníkem
- etapa plánu pedagogické podpory (**PLPP**) ve spolupráci se zákonnými zástupci žáka, v součinnosti s poradenskými pracovníky školy

Plán pedagogické podpory - PLPP

Škola seznámí zákonného zástupce s PLPP.

- Identifikační údaje a charakteristika dítěte (žáka)
- Důvod k přistoupení k PLPP
- Stanovení cílů PLPP
- PO na škole: metody, organizace výuky, hodnocení dítěte (žáka), pomůcky, požadavky na organizaci práce učitele
- PO v rámci domácí přípravy
- Podpůrná opatření jiného druhu

Postup školy při realizaci PO II. – V.

Vyhláška č. 27 / 2016, § 10

- Před zahájením poskytování podpůrných opatření prvního stupně zpracuje škola PLPP dítěte – seznámí ZZ
- Po 3 měsících od zahájení poskytování PO poskytovaných na základě PLPP škola vyhodnotí, zda podpůrná opatření vedou k naplnění stanovených cílů.
- Škola doporučí ZZ využití poradenské pomoci ŠPZ
- Ředitel školy určí PP, odpovědného za spolupráci se ŠPZ
- Škola bezodkladně předá PLPP ŠPZ

Postup školy při realizaci PO II. – V.

Vyhláška č. 27 / 2016, § 11, 12

- Poradenskou pomoc ŠPZ může využít žák, ZZ na základě svého uvážení nebo na základě rozhodnutí OSPOD
- ŠPZ posoudí charakter obtíží, PLPP, podmínky školy ...
- Pro doporučení PO může ŠPZ využije: kompenzační pomůcky, personální a materiální podmínky školy
- ŠPZ před vydáním doporučení projedná se školou, ZZ
- Neposkytuje-li ZZ žáka součinnost směřující k přiznání PO – škola nebo ŠPZ oznámí OSPOD

Postup školy při realizaci PO II. – V.

Vyhláška č. 27 / 2016, § 13, 15

- ŠPZ vydá **zprávu** (závěry vyšetření – ZZ) a **doporučení** (PO – škola) – 30 dnů po vyšetření a nejdéle 3 měsíce po žádosti
- ZZ informován o obsahu i možnosti revize (informovaný souhlas ZZ)
- V doporučení stanovena doba PO – nejdéle na 2 roky

Postup školy při realizaci PO II. – V.

Vyhláška č. 27 / 2016, § 16

- PO škola poskytuje **bezodkladně** po obdržení doporučení ŠPZ a udělení písemného informovaného souhlasu ZZ
- Škola ve spolupráci s ŠPZ průběžně vyhodnocuje PO – ŠPZ nejdéle do 1 roku doporučení (IVP – 2 roky)
- Shledá-li škola, že PO nejsou dostačující, bezodkladně doporučí ZZ využití poradenské pomoci ŠPZ
- Shledá-li ŠPZ, že PO nejsou dostačující, vydá doporučení
- stanovující jiná PO (ve stejném stupni nebo vyšším)

Organizace vzdělávání žáků s přiznanými podpůrnými opatřeními - § 17, 18

- Ve třídě se může vzdělávat zpravidla nejvýše 5 žáků s přiznanými PO II. – V.
- Počet žáků s přiznanými PO II. – V. nesmí přesáhnout 1/3 žáků ve třídě
- Počet žáků max. 4 (podle ŠZ §16, odst.9)
- Ve třídě nejvýše 4 PP
- Pokud je ve třídě více žáků s PO – asistent pedagoga (AP)

Podpůrné opatření II. stupně

- Charakteristika dítěte (žáka) - SPUCH, mírné oslabení sluchových nebo zrakových funkcí, mírné řečové vady, oslabení dorozumívacích schopností, poruchy autistického spektra s mírnými obtížemi, nedostatečná znalost vyučovacího jazyka
- Doporučení ŠPZ - pracovník ŠPZ odpovědný za komunikaci se školou,
- Spolupráce s rodinou a případně dalším subjektem pro naplňování podpory žáka (školská zařízení, která se podílejí na vzdělávání žáka),
- Zařazení žáka do **speciálně pedagogické nebo pedagogické intervenční péče** podle skladby obtíží žáka a možností školy organizované školou nebo školskými zařízeními (školní družina, školní klub, středisko volného času, domovy dětí a mládeže).

Normovaná finanční náročnost

- úprava obsahu vzdělávání
- speciální učebnice a speciální učební pomůcky, kompenzační pomůcky
- 1 h / 1 týden pedagogické intervence na práci se žákem nebo třídou ve škole
- 1 h / 1 týden pedagogické intervence na práci se žákem ve školském zařízení
- 1 h / 1 týden předmět speciálně pedagogické péče poskytovaný speciálním pedagogem školy
- 2h / 1 měsíc metodické podpory školského poradenského zařízení pro školu nebo školské zařízení

Příklady podpůrných opatření ve II. stupni

- Úpravy metod výuky, včetně domácí přípravy
- Úprava obsahu vzdělávání žáka v dílčích oblastech

U žáků s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu odlišných kulturních a životních podmínek je třeba:

- podpora rozvoje školních dovedností na počátku vzdělávání žáka, posílení přípravy na školní práci.
- v rámci nejvyššího počtu povinných vyučovacích hodin posílení výuky českého jazyka nebo výuky českého jazyka jako jazyka cizího:

a) v MŠ: 4 x 15 minut výuky českého jazyka jako jazyka cizího/týden, nejvýše však 80 h,

b) v ZŠ a SŠ: 3 vyučovací hodiny (h)/týden, nejvýše však 120 h,

Příklady podpůrných opatření ve II. stupni IVP

- IVP jako podpůrné opatření navrhuje školské poradenské zařízení a zpracovává ho škola. Vychází ze školního vzdělávacího programu.
- IVP v případě potřeby zahrnuje PSPP a PI, pokud je třeba podpořit vzdělávání žáka, včetně možnosti podpory školským poradenským zařízením.
- **IVP obsahuje:** úpravy obsahu vzdělávání žáka, časové a obsahové rozvržení vzdělávání, úpravy metod a forem výuky a hodnocení žáka a případné úpravy výstupů ze vzdělávání žáka.
- Formativní hodnocení směřuje k zpětnovazební podpoře efektivního učení žáka a podporuje rozvoj autonomního hodnocení

Předmět speciálně pedagogické péče a pedagogická intervence

- Logopedické obtíže, řečová výchova, specifické poruchy učení, rozvoj grafomotorických dovedností, rozvoj vizuálně percepčních dovedností, zdravotní tělesné výchovy, nácvik sociální komunikace
- Současně je možné využít tuto dotaci pro práci s třídou nebo skupinou žáků.
- Intervence zahrnují také **poradenskou pomoc školského poradenského zařízení**.
- PSPP – 1h/týdně, PI – 1h/týdně
- Metodická podpora ŠPZ – 2h/měsíc (6 měsíců)

Podpůrné opatření III. – V. stupně základní charakteristika

Doporučuje ŠPZ, IVP, AP

- úprava výstupů a obsahu vzdělávání
- speciální učebnice a speciální učební pomůcky, kompenzační pomůcky
- 3 h/ týdně speciálně pedagogické intervence (předměty speciálně pedagogické péče), případně psychologická intervence
- 3 h/ týdně pedagogické intervence (z toho 1 h týdně na práci se třídou)
- služby asistenta pedagoga pro více žáků (sdíleného) podle charakteru speciálních vzdělávacích potřeb, maximálně pro 4 žáky na třídu
- podpora výuky dalším pedagogickým pracovníkem v rozsahu 0,5 úvazku
- podpora školním psychologem nebo školním speciálním pedagogem v rozsahu 0,5 úvazku (služba pro žáka a školu)
- 3 h/měsíc intenzivní metodické podpory školského poradenského zařízení pro školu nebo školské zařízení, po dobu prvních 6 měsíců

Základní charakteristika rodiny dítěte se ZP s důrazem na jednotlivé fáze akceptace postižení dítěte.

- Veškerá sdělení musí být ZZ žáka poskytnuta pro něj srozumitelným způsobem
- Podmínkou poskytování PO II.-V. školou nebo ŠPZ je vždy předchozí písemný informovaný souhlas ZZ (Zákon č. 82/2016, § 16).
- Pokud má ZZ pochybnosti o naplňování PO, navrhne řediteli projednání případu v přítomnosti ŠPZ (bezodkladné svolání)
- ZZ může do 30 dnů ode dne, kdy obdržel zprávu nebo doporučení ŠPZ, požádat právnickou osobu zřízenou a pověřenou ministerstvem prováděním revizí o jejich revizi
- **Neposkytuje-li** zákonný zástupce žáka součinnost směřující k přiznání podpůrných opatření, jež jsou v nejlepším zájmu žáka, **postupuje škola** podle jiného právního předpisu – **OSPOD**.

Písemný informovaný souhlas ZZ

Obsahuje:

a/ výslovné vyjádření souhlasu s poskytováním podpůrných opatření

b/ informace o důsledcích, které vyplývají z poskytování podpůrného opatření, zejména o změnách ve vzdělávání v souvislosti s poskytováním podpůrného opatření

c/ informace o organizačních změnách, které v souvislosti s poskytováním podpůrných opatření mohou nastat

d/ podpis ZZ žáka stvrzující, že informacím uvedeným v písmenech b) a c) porozuměl

Zdroje:

Zákon č. 82/2016, novela školského zákona
Vyhláška č. 27/2016, o společném vzdělávání
www.msmt.cz

Děkuji za pozornost.

Mgr. Dana Svobodová

implementátorka inkluzivního vzdělávání

OSVČ – lektorka, kouč, mentorka

bývalá ředitelka ZŠ, zástupkyně ředitele MŠ a ZŠ